

SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMINA UYGUN OLUŞTURULMAYAN MUHASEBE KAYIT DÜZENİ VE MALİ TABLOLARIN İŞLETMELERE GETİRECEĞİ RİSKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dr. Öğretim Üyesi Muharrem SAMUR*

ÖZ

İşletmelerde Sosyal Sorumluluk Kavramına uygun olmadan hazırlanan kayıt ve düzenin sonucu oluşan mali tabloların analiz ve yorumlanmasında ve bu bilgilerin kayıt temelini oluşturan defter ve belgelerin ticari davalarda işletmenin lehine bir delil olarak esas alınmasında karşılaşılabilecek riskler ele alınmıştır.

GİRİŞ

İşletmelerin mali durumlarının yansıtıldığı raporların oluşması ve bu raporların doğru analiz ve yorumlanmasında dayanak teşkil eden, kayıtların ve bu kayıtlara dayanak teşkil eden belgelerin esas alındığı muhasebe işlemlerinde; muhasebenin temel kavramlarından olan, Sosyal Sorumluluk Kavramına uygun olmayan belge ve kayıtlardan oluşan bilgileri kullanan işletmenin taraflarının gelecekte karşılaşılabilecek riskler ve bu risklere karşı çözüm önerilerimiz bu makalenin konusunu oluşturmaktadır.

1. SOSYAL SORUMLULUK KAVRAMI

Ülkemizde genel anlamda muhasebe işlemlerinin yapılmasında; vergi hukukunun öne çıkartılması az vergi ödeme ya da yetersiz sermaye nedeniyle borçlanamama kaygılarından dolayı, (muhasebenin temel kavramlarına tam uyulmayarak) yapılan muhasebe kayıtlarında, varlık-kaynak, gelir-gider rakamlarının az yada çok gösterilmesi nedeniyle; bu kayıtlara göre oluşturulan bilanço ve gelir tablosu ile diğer mali tablolar işletmelerin gerçek mali durumlarını yansıtmamaktadır.

Sosyal sorumluluk kavramı; muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında; belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini ifade eder. (1) (m.u.g.tebliği)

* Marmara Üniversitesi SBMYO Muhasebe-Finansman Öğretim Üyesi

Bu çalışmada “sosyal sorumluluk” kavramının gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerekliliği, kamu yararına hizmet, kavramın önemi ve sağladığı üstünlükler ele alınmıştır.(2) (m.u.g.tebliği)

Sosyal sorumluluk kavramının açıklamasından da anlaşıldığı gibi muhasebe, bir kişi yada grubun çıkarı için değil tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi için kayıt yapılmalıdır.

Bu nedenle muhasebe sürecinde; az vergi ödemek için yönetimin finansal çıkarlarına uygunda olsa, toplumun çıkarlarına ters düşen ve işletmenin mali gerçeğini yansıtmayan kayıtlar yapılmamalıdır.

İşletmeler, daha kolay borçlanmak için kayıtlarında varlıklarını olduğundan fazla, borçlarını düşük göstermek ya da giderlerini düşük, gelirlerini yüksek göstererek daha fazla karlıymış gibi kayıt yapmamalıdır.

Muhasebenin Temel Kavramlarından Sosyal sorumluluk kavramına uyulmaması muhasebenin diğer kavramlarına da (Kişilik, süreklilik, dönemsellik, parayla ölçülme, maliyet esası, tarafsızlık ve belgelendirme, önemlilik, tam açıklama,tutarlılık, ihtiyatlılık,Özün önceliği) uyulmamış olmak anlamına da gelebilmektedir.

Sosyal sorumluluk kavramına uymadan işletme faaliyetlerini gerçeğe aykırı olarak belgelendiren ve ticari defterlerine kayıt eden işletmelerin, özellikle gerek asliye ticaret mahkemelerinde, gerekse diğer hukuk mahkemelerinde açılan borç alacak ve diğer hak ve yükümlülük konulu davalarda; bu defter ve belgeler lehine delil olma özelliğini kaybetmekte, dolayısıyla işletmenin aleyhine sonuç doğuracak kararların alınmasına neden olmaktadır.

Diğer taraftan ülkemizde Türk ticaret Kanunu , ve İcra İflas Kanunu Hükümlerine göre işletmeler Tenzilat yada Vade Konkordatosu talepli dava açmaktadırlar. Bu davalarda (davacının) mahkemeye sunulan dosyalarındaki bilgilerde işletmenin önceki dönem, dava tarihinde esas alınmış olan içinde bulunduğu dönemin mali bilgileri ve gelecekteki proforma bilanço, gelir tablosu özkaynak vb mali verileri yer almaktadır. Bu verilerde işletmenin belirtilen kanunlara göre gerek kaydi değer , gerekse rayiç bedeller üzerinden borca batık olup olmadığı, alacaklılara nasıl bir ödeme (planı) yapılacağı, mevcut özkaynak ve gelecekte nasıl bir özkaynak artışı yaratılacağı gibi hususlar yer almakta olup; bu verilerde işletmenin tutmuş olduğu defter ve belgelere kaydedilmiş mali bilgi ve bu bilgilere göre hazırlanmış mali tablolar esas alınarak oluşturulmaktadır.

Ülkemizde muhasebenin temel kavramlarından ilki olan sosyal sorumluluk kavramı dikkate alınmadan çoğunlukla işletmelerin vergi kaygıları nedeniyle vergi hukukuna göre kayıt ve rapor oluşturmaları dolayısıyla, bu kayıtlara göre raporlar gerçek durumu yansıtmadığı için işletmenin Konkordato nedeniyle açtıkları davalarda borca batık çıkmasına yada az vergi ödemek amaçlı oluşturulan gelir tablosundaki kar rakamlarının düşüklüğü nedeniyle (gelecekte yeterince özkaynak artışı yaratamayacağı kanısını oluşturmakta) proforma gelir tablolarında belirttikleri karlılık oranlarıyla uyuşmadığı için de işletmenin iflasına karar verilmesine neden olabilmektedir.

2. MUHASEBE BİLGİSİNE İHTİYAÇ DUYAN TARAFLAR VE BİLGİ KULLANIM AMAÇLARI

1. Sahip, Yada ortaklar: İşletmenin sahip yada ortakları, işletmeye koydukları sermayeyle ilgili olarak kar amacı gütmektedirler. Bu amaçlarına ulaşip ulaşmadıklarını işletmenin varlıklarında ve borçlarındaki artış yada azalışları dolayısıyla öz sermaye değişikliğini raporlayan bilançoya, faaliyet sonuçlarını (kar yada zarar) ve verimliliğini raporlayan gelir tablosuna bakarak, İşletmenin mevcut içinde bulunduğu yada gelecek dönemle ilgili analiz ve yorum yaparak karar alırlar.

2. Yöneticiler: Yöneticiler gerek şirket genel kurullarının yada işletme sahiplerinin kendilerine verdikleri yönetim görevlerine ilişkin olarak başarılı yada verimli olup olmadıkları ve gelecekteki daha etkin kararların alınması için muhasebe bilgisine ihtiyaç duyarlar.

3. Kredi Verenler (Borç verenler): İşletmeye dışarıdan nakdi kredi sağlayan banka ya da finans kuruluşlarıyla, kredili mal ve hizmet satan kişi yada kurumlar verdikleri ayni yada nakdi kredilerin geri alınıp alınmayacağını ve bu konudaki riskleri işletmenin muhasebe bilgisine bakarak değerlendirirler.

4. İşgörenler: İşgören yada temsilcileri (sendikalar) işletmelerden yeterli ücret alıp almadıklarını yada gelecekteki ekonomik planlarını yine işletmelerin ekonomik yapılarını analiz ederek yaparlar. Bu analiz ve yorumlara dayanak teşkil eden ekonomik veriler muhasebe bilgilerinden elde edilmektedir.

5. Devlet: Devlet, her şeyden önce sosyal bir organizasyondur. Bu organizasyon içinde yaşayan kişilerin ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Bunun karşılığı olarak da devlet çeşitli isimler adı altında gelir elde eden kişilerden vergi almaktadır. Vergiler ülkemizde beyan esaslı olarak verilmekte, vergi beyanlarının doğru verilip verilmediği denetim

elamanları aracılığıyla, muhasebe bilgilerini oluşturan defter ve belgeler üzerinden kontrol edilmektedir.

6. Potansiyel Yatırımcılar: Genel olarak ülkemizde halka açık işletmelerin hisse senetlerini satın alırken, yatırımcılar sermaye piyasası kanunu hükümlerine göre işletmelerin sunduğu muhasebe bilgilerini (Raporları) analiz ve yorumlayarak hisse satın almakta, diğer bir ifadeyle ortak olmaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİ

Sosyal sorumluluk kavramına uygun hareket edilmeden belgeler oluşturulduğunda ve bu belgelere göre de kayıtlar yapılarak mali raporlar hazırlandığında; yanlış yada eksik sunulan muhasebe bilgilerine göre ve analiz ve yorum yapan tarafların (muhasebe bilgisine ihtiyaç duyanların) işletme hakkında aldıkları kararların doğal olarak yanlış sonuçlar doğurmasına neden olabilecektir. Bu durum, işletmenin ve diğer karar alıcıların aleyhine olumsuz sonuçların oluşmasına da neden olabilecektir.

Bu olumsuz sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

- a. İşletmenin sosyal sorumluluk kavramına uygun olmadan az vergi ödeme ya da daha çok ve kolay kredi temin etmek niyetiyle varlık-kaynak, gelir-gider rakamlarının az yada çok gösterilmesi nedeniyle; gerçek mali durumu yansıtmayan belge ve kayıt düzeni, işletmenin ticari davalarında defter ve belgelerin aleyhine delil olarak dikkate alınması ve mahkeme kararlarının aleyhine sonuçlanmasına neden olacaktır.
- b. Böyle bir durum da gelecekteki bir alacağın yada hakkın alınamaması işletmenin öz sermaye kaybına neden olabilecektir.
- c. Vergi kanunlarına göre muhasebe kayıtları ve raporlama yapılıp Türk ticaret ve diğer kanunlara göre sonuç beklenmesi gerçekçi olmayacağından, işletmenin gerçek durumunun yansıtılmaması nedeniyle konkordato davalarında işletmenin iflasının istenmesi yada karar verilmesi riskini de taşımaktadır.
- d. İşletmeyle ilgili tarafların, sosyal sorumluluk kavramı dikkate alınmadan düzenlenmiş olan bilanço ve gelir tablosu, işletme hakkında yanlış analiz ve yoruma ve yanlış kararlar almalarına neden olacaktır.
- e. İşletmeleri yöneten sahip / ortakların yada yöneticilerinin sosyal sorumluluk kavramına uygun hareket etmeleri, İşletmenin mali durumunu ve faaliyet verimliliğini olumlu yönde etkileyecek olup, hemde yukarıda belirtilen risklerin de ortadan kalkmasıyla işletmenin sürekliliğini de sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Altuğ, Osman (1999). *Muhasebe Hukuk İlişkileri*, İstanbul: Türkmen kitapevi

Ataman, Ümit(2010). *Tek Düzen Hesap Planı ve Mali Tablolar*, İstanbul : Türkmen Kitapevi

Gökçen, Gürbüz (2016). *Genel Muhasebe*, 5 basım, İstanbul : Beta Yayınevi
İşletmelerde Vergi (Usul) İncelemeleri Ve Muhasebe Uygulamaları,. (Edt. Cemal İbiş) İstanbul : İSMMM

T.C. yasalar (05.07.2012). *2004 sayılı İcra ve İflas kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (28344 sayılı)

T.C. Yasalar (14.02.2011). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (27846 sayılı)